

Εθνοκάθαρση εκ προμελέτης

Του Τάσου Κωστόπουλου

«Δεν υπάρχει χώρος για δυο λαούς σε τούτη τη χώρα»

Γιόζεφ Βάιτς, διευθυντής του Τμήματος Γαιών του Εθνικού Εβραϊκού Ταμείου (20/12/1940)

Εβδομήντα χρόνια μετά την ίδρυση του Ισραήλ, οι επετειακοί εορτασμοί αμαυρώνονται από τη βαριά σκιά του προπατορικού αμαρτήματος που σημάδεψε τη γέννηση του σιωνιστικού κράτους: τη βίαιη εκδίωξη της πλειονότητας του τότε πληθυσμού της περιοχής, προκειμένου αυτή να εποίκιστεί στη συνέχεια από την εβραϊκή διασπορά.

Μας το θυμίζουν οι απεγνωσμένες διαδηλώσεις των εγκλειστών της Γάζας, που ξεκίνησαν στις 30 Μαρτίου και θα κορυφωθούν τις ερχόμενες μέρες, κυρίως όμως η κτηνώδης αντιμετώπισή τους από τους ένστολους δεσμοφύλακες ενός ολόκληρου πληθυσμού.

Σύμφωνα με την ισραηλινή προπαγάνδα, ο εκπατρισμός των Παλαιστινίων προκλήθηκε βάσει ραδιοφωνικής «εντολής» των γειτονικών αραβικών χωρών, προκειμένου να διευκολυνθεί (και νομιμοποιηθεί) η επίθεσή τους κατά του νεογέννητου εβραϊκού κράτους.

Εξονυχιστικές έρευνες του περιεχομένου των αραβικών ραδιοφωνικών εκπομπών της εποχής, που καταγράφονταν συστηματικά από τις δυτικές και ισραηλινές υπηρεσίες, απέδειξαν ήδη από τη δεκαετία του 1950 πως ο ισχυρισμός αυτός ήταν απόλυτα ψευδής.

Η χαριστική βολή του δόθηκε ωστόσο από μια γενιά νέων ιστορικών, Ισραηλινών και Παλαιστινίων, που από τη δεκαετία του 1980 και δώθε αξιοποίησαν το σταδιακό άνοιγμα των δυτικών και ισραηλινών αρχείων για να σκιαγραφήσουν τα πραγματικά αίτια και παρασκήνια αυτής της «υποδειγματικής» εθνοκάθαρσης.

Το έργο αυτό δεν χαρακτηρίζεται, βέβαια, από κοινή μεθοδολογία ή πολιτική στόχευση. Καθηγητής Ιστορίας σήμερα στο Πανεπιστήμιο Μπεν Γκουριόν, ο Μπένι Μόρις περιέγραψε λ.χ. το 1987 μ' εξαιρετικά τεκμηριωμένο τρόπο τον μηχανισμό εκδίωξης των Παλαιστινίων από τις εστίες τους, υποστηρίζοντας ταυτόχρονα -σε χτυπητή αντίθεση με τις επιμέρους διαπιστώσεις του- πως αυτή η εκδίωξη ήταν αποτέλεσμα πολεμικών προτεραιοτήτων κι όχι προϊόν κεντρικού σχεδιασμού.

Μετά τη Δεύτερη Ιντιφάντα του 2000, ο ίδιος θα θεωρήσει μάλιστα πως η εκκαθάριση του 1948 κακώς έμεινε «ημιτελής», «φορτώνοντας» το Ισραήλ με μια εχθρική μειονότητα (βλ. «Ιός» 16/5/2004).

Εντελώς αντίθετη κατεύθυνση ακολούθησε ο συνάδελφός του στη Χάιφα, Ιλάν Πάπε, που αναλύει τα γεγονότα του 1948 όχι σαν εθνοκάθαρση λόγω πολέμου, αλλά ως πόλεμο που διεξήχθη με σκοπό ακριβώς την εθνοκάθαρση. Υποστηρικτής ενός ενιαίου, μη-θρησκευτικού ή εθνοφυλετικού κράτους και αντιμετώπος με την ανοιχτή εχθρότητα των συναδέλφων του, το 2007 αναγκάστηκε να εκπατριστεί στη Βρετανία.

Στο ίδιο το Ισραήλ, μια αντιεθνικιστική ΜΚΟ ονόματι «Μνήμη» (Zochrot) αγωνίζεται τα τελευταία χρόνια να γνωστοποιήσει στην εβραϊκή πλειονότητα τη σημασία και επιμέρους πτυχές αυτού που για τους ντόπιους Αραβες υπήρξε «Η Καταστροφή» (al-Nakba) –με

απώτερο όραμα μια αραβοϊσραηλινή συνύπαρξη που δεν θ' αποκλείει τον επαναπατρισμό των προσφύγων.

«Θυμόμαστε το Μπαΐτ Ναμπάλα», «Θυμόμαστε την Ινάμπα», «Θυμόμαστε τη Λύδδα». Τρία από τα δίγλωσσα βιβλιαράκια της ισραηλινής ΜΚΟ «Zochrot» που αντιμάχονται την εθνικά διατεταγμένη λήθη | zochrot.org

Ο ιστότοπός της περιλαμβάνει εξαντλητική χαρτογράφηση των παλαιστινιακών οικισμών του 1948 (και της τύχης τους) κι αποτελεί την κατατοπιστικότερη διαδικτυακή πηγή για το ζήτημα.

Το τέλος της Παλαιστίνης

Τα γεγονότα που οδήγησαν στη δημιουργία του σημερινού Ισραήλ και την εθνοκάθαρση της πλειονότητας των τότε κατοίκων του είναι λίγο πολύ γνωστά:

Συνεδρίαση της Ερευνητικής Επιτροπής του ΟΗΕ για την Παλαιστίνη, που εισηγήθηκε τη διχοτόμηση (Ιερουσαλήμ, 17/6/1947). | ASSOCIATED PRESS

- Στις 29 Νοεμβρίου 1947 η Γ.Σ. του ΟΗΕ αποφάσισε τη διχοτόμηση της βρετανικής αποικίας της Παλαιστίνης σ' ένα εβραϊκό κι ένα αραβικό κράτος, επιφυλάσσοντας για την Ιερουσαλήμ, ως ιερή πόλη των τριών μονοθεϊστικών θρησκειών, ειδικό καθεστώς «διεθνούς κηδεμονίας».

Υπέρ της απόφασης ψήφισαν 33 κράτη σε σύνολο 56 (ανάμεσά τους οι ΗΠΑ και όλο το σοβιετικό μπλοκ), κατά 13 (συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας), 10 απείχαν κι 1 απουσίασε από την ψηφοφορία. Ενώ οι Εβραίοι αποτελούσαν το 1945 το 30,8% του συνολικού πληθυσμού της Παλαιστίνης, ήταν συγκεντρωμένοι κυρίως στις πόλεις και κατείχαν μόλις το 6,3% της γης, το εβραϊκό κράτος θα περιλάμβανε το 55,5% της Παλαιστίνης, έναντι 43,8% του αραβικού και 0,7% της Ιερουσαλήμ.

Εξίσου προβληματική ήταν η προβλεπόμενη κατανομή του πληθυσμού: το μεν αραβικό κράτος θα περιλάμβανε 725.000 Αραβες και μόλις 10.000 Εβραίους, το εβραϊκό 498.000 Εβραίους και 497.000 Αραβες (οι 90.000 Βεδουίνοι νομάδες), ενώ η Ιερουσαλήμ από 100.000 περίπου.

Το ένα τέταρτο περίπου των 608.000 Εβραίων του 1947 ήταν γηγενείς ή παλιοί έποικοι, ενώ οι υπόλοιποι 450.000 είχαν εγκατασταθεί μετά το 1919, στο πλαίσιο του οργανωμένου σιωνιστικού εποικισμού.

- Σχεδόν αμέσως ξέσπασαν διακοινοτικές συγκρούσεις, καθώς η αραβική πλειονότητα του πληθυσμού δεν ήταν εύκολο ν' αποδεχτεί τη μετατροπή της σε εξιλαστήριο θύμα μιας καθαρής ενδοευρωπαϊκής υπόθεσης, όπως το Ολοκαύτωμα.

Η μάχη που ακολούθησε υπήρξε εξαιρετικά άνιση: οι ασυντόνιστες πολιτοφυλακές των παλαιστινιακών χωριών, μερικές εκατοντάδες ντόπιοι αντάρτες και 4-6.000 εθελοντές ενός «Αραβικού Απελευθερωτικού Στρατού» αποδείχτηκαν εύκολη λεία για τους 30.000 μαχητές της ισραηλιτικής «Αμυνας» (Χαγκάνα) και τους 2.500-3.500 ενόπλους της εβραϊκής ακροδεξιάς (IZL και LHI).

Εξίσου καταστροφικός αποδείχτηκε ο φατριασμός της αραβικής ηγεσίας: ύστερα από μυστική συνεννόηση του επικεφαλής τους με τους Ισραηλινούς, οι «εθελοντές» απέφυγαν λ.χ. να εμποδίσουν τη στρατιωτική συντριβή των ντόπιων ανταρτών. Μέσα σε πεντέμισι μήνες από την απόφαση του ΟΗΕ, 199 αραβικά χωριά εκκενώθηκαν έτσι από τους κατοίκους τους και 400.000 Παλαιστίνιοι μετατράπηκαν σε πρόσφυγες.

Ο Μπεν Γκουριόν ανακηρύσσει την ανεξαρτησία του Ισραήλ (14/5/1948) | ASSOCIATED PRES

Στις 14 Μαΐου 1948 ανακηρύχθηκε πανηγυρικά η ανεξαρτησία του Ισραήλ. Το νέο κράτος αναγνωρίστηκε αμέσως από τις ΗΠΑ (15/5) και την ΕΣΣΔ (17/5).

Το επόμενο πρωί, στρατεύματα της Αιγύπτου, της Ιορδανίας, της Συρίας, του Λιβάνου και του Ιράκ διέσχισαν τα σύνορα της Παλαιστίνης με διακηρυγμένο στόχο την προστασία του αραβικού πληθυσμού της.

Ο πόλεμος που ακολούθησε κάθε άλλο παρά σαν αναμέτρηση Δαβίδ και Γολιάθ μπορεί να περιγραφεί. Οι Ισραηλινοί διέθεταν σταθερή (και αυξανόμενη) αριθμητική υπεροχή· οι αραβικοί στρατοί ήταν βαθιά διχασμένοι, στερούνταν πολεμική πείρα και, με εξαίρεση κάποιες παραμεθόριες κρούσεις των Σύρων, περιορίστηκαν στην (άκαρπη) υπεράσπιση αποκλειστικά και μόνο των εδαφών που ο ΟΗΕ είχε επιδικάσει στο «αραβικό κράτος».

Μετά την πρώτη εκχειρία (11/6-8/7) η πρωτοβουλία πέρασε καθαρά στο Ισραήλ, τα στρατεύματα του οποίου εξαπέλυσαν διαδοχικές επιθέσεις καταλαμβάνοντας μέχρι τα τέλη της χρονιάς το 78% της Παλαιστίνης.

Την οριστική κατάπαυση του πυρός (6/1/1949) ακολούθησαν χωριστές συμφωνίες ανακωχής και η εξαφάνιση του εναπομείναντος 22%: η μεν Αίγυπτος κράτησε τη λωρίδα της Γάζας (έδρα ως το 1959 μιας «εξόριστης παμπλαιστινιακής κυβέρνησης»), η δε Ιορδανία προσάρτησε επίσημα στις 29/4/1950 τη Δυτική Οχθη του Ιορδάνη.

Απ' την πλευρά του, το Ισραήλ διακήρυξε πως θεωρούσε τα σύνορά του «προσωρινά» –και το 1967 διόρθωσε αυτή την εκκρεμότητα, καταλαμβάνοντας την υπόλοιπη Παλαιστίνη και μεταφέροντας την πρωτεύουσά του από το Τελ Αβίβ στην Ιερουσαλήμ.

Μέσα στο 1948, το μεγαλύτερο μέρος των Παλαιστινίων μετατράπηκε σε πρόσφυγες. Η UNRWA κατέγραψε το 1949 συνολικά 726.000, αριθμό που ισοδυναμούσε με το 58,4% των Αράβων που κατοικούσαν στην Παλαιστίνη το 1945 (1.243.867).

Από βρετανικές και ισραηλινές υπηρεσίες ο πραγματικός αριθμός των προσφύγων υπολογίστηκε κατ' ιδίαν γύρω στις 800.000, το Ισραήλ πρόβαλε επίσημα έναν πλασματικό νούμερο 520.000 (Morris 2004, σ.602), ενώ Παλαιστίνιοι ερευνητές τους ανεβάζουν σε

935.000 (Abu-Sitta 2010, σ.117).

Στην ισραηλινή επικράτεια απέμειναν το 1949 μόνο 156.000 Αραβες, ως πολίτες β' κατηγορίας. 46.000 απ' αυτούς χαρακτηρίστηκαν μάλιστα «εσωτερικοί πρόσφυγες» και τους απαγορεύθηκε η επιστροφή στα σπίτια τους.

Προσχεδιασμός επί χάρτου

Στιγμές από την εθνοκάθαρση που γέννησε το σημερινό Ισραήλ: πολυβολημένο αραβικό λεωφορείο στην Ιερουσαλήμ (13/12/1947) | ASSOCIATED PRESS Μπορεί η απομάκρυνση του 60% των Παλαιστίνιων από τις εστίες τους να πραγματοποιήθηκε σε συνθήκες πολέμου, αποτελούσε όμως αντικείμενο στρατηγικών σχεδιασμών της σιωνιστικής ηγεσίας επί μια ολόκληρη εικοσαετία.

Η πληρέστερη καταγραφή αυτών των σχεδιασμών έχει γίνει από τον Νουρ Μασάλα, Παλαιστίνιο ιστορικό γεννημένο στο Ισραήλ και καθηγητή σήμερα στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου, στο βιβλίο του «Εκτόπιση των Παλαιστίνιων.

Η σύλληψη της "μεταφοράς" στη σιωνιστική πολιτική σκέψη» (Ουάσινγκτον 1992). Η ιδέα της εκκένωσης της Παλαιστίνης από ένα μέρος τουλάχιστον του ντόπιου αραβικού πληθυσμού της, ώστε να δημιουργηθεί χώρος για οργανωμένο εποίκισμό, υπήρξε σύμφυτη με τη διατύπωση του σιωνιστικού σχεδίου για εθνικό εβραϊκό κράτος στην Παλαιστίνη.

Ο λόγος ήταν πολύ απλός: στις αρχές του εικοστού αιώνα, η περιοχή (σαντζάκια Ιερουσαλήμ, Ακρας και Νάμπλους) κατοικούνταν σύμφωνα με την οθωμανική απογραφή του 1906 από 426.495 κατοίκους, εκ των οποίων Εβραίοι μόλις 14.273, τουτέστιν 3,3% (Kemal Karpat, «Ottoman Population 1830-1914», Μάντισον 1985, σ.164-7).

Ηδη στις 12/6/1895 ο ιδρυτής του κινήματος Τέοντορ Χερτζλ οραματίζεται έτσι στο ημερολόγιό του την «ήπια» απαλλοτρίωση της παλαιστινιακής γης: δελεαστικές προσφορές στους τσιφλικάδες και εκδίωξη των ακτημόνων καλλιεργητών «με παροχή απασχόλησης στις χώρες διέλευσης και στέρηση κάθε απασχόλησης στη δική μας χώρα» (Masalha 1992, σ.9).

Για την επιβολή αυτού του αποκλεισμού, το Εθνικό Εβραϊκό Ταμείο (JNF) που ιδρύθηκε το 1901 για την εξαγορά και διαχείριση της παλαιστινιακής γης απαγορευόταν καταστατικά ν' απασχολεί στα κτήματά του μη Εβραίους (όπ.π., σ.24).

Μετά το 1919, οι σιωνιστικές οργανώσεις θ' ασκήσουν επίσης ισχυρή πίεση στις βρετανικές αποικιακές αρχές κατά της νομοθετικής προστασίας των Παλαιστίνιων κολίγων, προκειμένου αυτοί να μην αποκτήσουν ιδιοκτησιακά δικαιώματα στη γη που καλλιεργούσαν (σ.52-3 & 85).

Υπέρμαχος ο ίδιος του σιωνιστικού εγχειρήματος, ο Ουίνστον Τσόρτσιλ διαπιστώνει έτσι το 1919, ως υπουργός Πολέμου, πως «οι Εβραίοι, στους οποίους έχουμε υποσχεθεί την Παλαιστίνη, θεωρούν δεδομένο πως ο ντόπιος πληθυσμός θα υποχρεωθεί ν' αδειάσει τη γωνιά για να βολευτούν αυτοί» (σ.15).

Το πρώτο πρόγραμμα μαζικής μετεγκατάστασης Παλαιστινίων στην Υπεριορδανία (νυν Ιορδανία) με κονδύλια της εβραϊκής διασποράς υποβλήθηκε μυστικά στη βρετανική κυβέρνηση από τη σιωνιστική ηγεσία το 1930.

Το συνέταξε ο Βρετανός πανεπιστημιακός Χάιμ Βάισμαν, μελλοντικός πρώτος πρόεδρος του Ισραήλ (σ.37). Μια εκδοχή του εγκρίθηκε στις 29/10/1936 με πλειονότητα 19-2 από το εκτελεστικό του Εβραϊκού Πρακτορείου, τη διοίκηση δηλαδή της εβραϊκής κοινότητας (σ.54).

Την άνοιξη του 1937, το Πρακτορείο υπέβαλε στη βρετανική Επιτροπή Peel, που μελετούσε το Παλαιστινιακό, μυστική εισήγηση «συνένωσης των αραβικών χωριών προκειμένου να εκκενωθούν τα εδάφη τους για εβραϊκό εποικισμό» και μετακίνηση μερίδας του πληθυσμού τους στην Υπεριορδανία (σ.55-6).

Η Επιτροπή Peel εισηγήθηκε τελικά (8/7/1937) τη διχοτόμηση Παλαιστίνης κι Υπεριορδανίας σε δυο κράτη, εβραϊκό κι αραβικό, και τη μεταξύ τους «ανταλλαγή» 225.000 Αράβων με 1.250 Εβραίους –υποχρεωτική στα εύφορα πεδινά, εθελούσια στα ημιορεινά.

«Η αναγκαστική μετακίνηση των Αράβων από τις κοιλάδες του προτεινόμενου εβραϊκού κράτους», σημειώνει μ' ενθουσιασμό στις 12/7 στο ημερολόγιό του ο Δαβίδ Μπεν Γκουριόν, επικεφαλής του Πρακτορείου και μελλοντικός πρώτος πρωθυπουργός του Ισραήλ, «θα μπορούσε να μας δώσει κάτι που δεν είχαμε ποτέ, ούτε όταν στεκόμασταν στα δικά μας πόδια τον καιρό του πρώτου και του δεύτερου Ναού: μια Γαλιλαία απαλλαγμένη από αραβικό πληθυσμό. [...] Πρέπει να προετοιμαστούμε να τη διεκπεραιώσουμε οι ίδιοι» (σ.64-5).

Προσφυγική έξοδος από τη Γαλιλαία στον Λίβανο (9/11/1948) | ASSOCIATED PRESS Μολονότι η διχοτόμηση απορρίφθηκε στις 21/8/1937 από το 20ο Σιωνιστικό συνέδριο, η ιδέα της «μετακίνησης» των Παλαιστινίων είχε πια ριχτεί στο τραπέζι.

Για την κατάρτιση των σχετικών προγραμμάτων, ο επικεφαλής του Πολιτικού Τμήματος του Πρακτορείου, Μοσέ Σαρέτ, συγκρότησε τον Νοέμβριο του 1937 «Επιτροπή Μεταφοράς» με πρόεδρο τον Ιακώβ Τιόν, διευθυντή από το 1921 της Palestinian land Development Company.

Το πρώτο πρόγραμμα κατατέθηκε αμέσως (21/11/1937) από τον επικεφαλής του «Τμήματος Γαιών» του JNF, Γιόζεφ Βάιτς, και πρόβλεπε τη στοχευμένη μεταφορά 87.300 Παλαιστινίων ακτημόνων, κολίγων και μικροκαλλιεργητών στην Υπεριορδανία, τη Συρία και τη Γάζα, σε κτήματα που θ' αγοράζονταν εκεί, προκειμένου ο αραβικός πληθυσμός του εβραϊκού κράτους να μειωθεί κατά 1/3 μέσα σε 2-3 χρόνια και ν' «απελευθερωθούν» 680.000 στρέμματα για εποικισμό. Η αντιπαροχή θεωρούνταν αναγκαία καθώς, «ελλείψει ισχύος, η μεταφορά δεν μπορεί να διεξαχθεί δια της βίας» (σ.94-6). Το σχέδιο εγκρίθηκε καταρχήν, παρά τις επιφυλάξεις για τη μερικότητά του.

«Όλοι οι Αραβες πρέπει ν' απομακρυνθούν εντός δεκαετίας», τόνισε λ.χ. ο Αλφρέδος Μπονέ, στέλεχος του Εβραϊκού Πρακτορείου, που στις 27/7/1938 θα καταθέσει δικό του σχέδιο για την αναγκαστική έξωση κάθε Παλαιστίνιου από το μελλοντικό εβραϊκό κράτος, με αποζημίωση μόνο των ντόπιων γεωκτημόνων (σ.103-5). η «συνεργασία των Αράβων» στον εκπατρισμό τους, διευκρίνισε, πρέπει να «υποβοηθηθεί από την άσκηση πίεσης»

(σ.97).

Ο Σαρέτ, πάλι, προβληματιζόταν με τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των «ανταλλάξιμων»: τα διάσπαρτα κτήματά τους δεν προσφέρονταν για οργανωμένο εποικισμό, οι δε κοινωνικές λειτουργίες των ακτημόνων υπήρχε κίνδυνος να καλυφθούν με την εισροή μεταναστών από γειτονικές χώρες. Η εκκαθάριση δεν έπρεπε ως εκ τούτου να στοχεύει στο αραίωμα του ντόπιου πληθυσμού από τα πιο μετακινήσιμα στοιχεία του αλλά στην απομάκρυνση ολόκληρων κοινοτήτων (σ.98).

Το ελληνοτουρκικό πρότυπο

Σε όλες τις σχετικές ζυμώσεις, ως πρότυπο κατονομάζεται ρητά η πρόσφατη ελληνοτουρκική υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών του 1923, που απάλλαξε την Τουρκία από τους Έλληνες και την ελληνική Μακεδονία από τους μουσουλμάνους κατοίκους τους (σ.29, 32, 38, 51, 61, 76, 81, 94, 128).

Μεταξύ άλλων, ιδιαίτερα δελεαστική θεωρείται η αποζημίωση της γης των «ανταλλάξιμων» της Ελλάδας στο 10% της εμπορικής αξίας της (σ.105).

Τα λιγότερο ενθουσιώδη στελέχη της σιωνιστικής ηγεσίας υπενθυμίζουν, ωστόσο, πως αυτή η «οριστική λύση» του ελληνοτουρκικού προβλήματος κατέστη δυνατή μόνο μετά τη στρατιωτική νίκη του Κεμάλ και την de facto εθνοκάθαρση της Μικρασίας από τους εκεί Έλληνες (σ.59-60, 70, 77, 88-9, 129).

Το μεγαλύτερο μέρος αυτών των σχεδιασμών προηγήθηκε χρονικά του Ολοκαυτώματος, που ως «τελική λύση» του εβραϊκού ζητήματος αποφασίστηκε ως γνωστόν από τους ναζί στη σύσκεψη του Βανζέε (20/1/1942), ενώ στη Σοβιετική Ένωση δρομολογήθηκε παράλληλα με την εκεί γερμανική εισβολή (22/6/1941).

Όπως όλοι οι εθνικιστές, οι σιωνιστές έβλεπαν άλλωστε τα μέλη της νοερής κοινότητάς τους πρωτίστως ως εργαλείο για την υλοποίηση του εθνικού οράματος.

Ενα μήνα μετά το χιτλερικό πογκρόμ της «Νύχτας των Κρυστάλλων» (9/11/1938), ο Μπεν Γκουριόν θα διακηρύξει έτσι στην Κ.Ε. του Εργατικού Εβραϊκού Κόμματος (7/12/1938): «Αν ήταν να σώσω όλα τα Εβραίοπουλα της Γερμανίας μεταφέροντάς τα στην Αγγλία ή μόνο τα μισά απ' αυτά μεταφέροντάς τα στη Γη του Ισραήλ, θα διάλεγα το δεύτερο· γιατί δεν είμαστε υπόλογοι μόνο γι' αυτά τα παιδιά, αλλά για το ιστορικό πεπρωμένο του Εβραϊκού Λαού» (Benny Morris, «Righteous Victims», Ν. Υόρκη 2001, σ.162).

Προτού ακόμη ξεκινήσει το Ολοκαύτωμα, η κοσμογονία του Β' Παγκοσμίου πολέμου επιτρέπει πάλι τα πιο ακραία όνειρα.

Αψευδής μάρτυρας, οι εγγραφές στο προσωπικό ημερολόγιο του Γιόζεφ Βάιτς –διευθυντή, θυμίζουμε, του σιωνιστικού εποικιστικού προγράμματος:

«Δεν υπάρχει χώρος για δύο λαούς σε τούτη τη χώρα. [...] Η μόνη λύση είναι μια Γη του Ισραήλ δίχως Αραβες. [...] Δεν πρέπει να μείνει ούτε ένα χωριό, ούτε μια φυλή» (20/12/1940). «Η λύση του εβραϊκού προβλήματος είναι η σιωνιστική ιδέα· μονάχα στη Γη

του Ισραήλ, όχι όμως να παραμείνουν οι Αραβες πλειονότητα. Η λύση είναι η πλήρης εκκένωση της χώρας από τους άλλους κατοίκους της και η μεταβίβασή της στον εβραϊκό λαό» (20/3/1941). «Η σωτηρία θα έρθει μόνο με μετακίνηση πληθυσμού. Δεν υπάρχει χώρος για εμάς και για τους γείτονές μας. Είναι υπερβολικά πολλοί και υπερβολικά ριζωμένοι. Μόνη οδός είναι να τους κόψουμε σύρριζα και να τους ξεριζώσουμε» (26/6/1941).

Υστερα από σύσκεψη με τον πρόεδρο του JNF (και υπέρμαχο του ξεριζώματος), Μεναχέμ Ουσίσκιν, ο Βάιτς σημειώνει (22/6/1941): «Πρέπει στο εξής να επεξεργαστούμε ένα μυστικό σχέδιο, βασισμένο στη μετακίνηση των Αράβων από δω» (Masalha 1992, σ.131-5).

Το «Σχέδιο Δ»

ASSOCIATED PRESS □ Νικητές και ηττημένοι στο Ματζντάλ, το σημερινό Ασκελόν (5/11/1948). Το 1949 οι κάτοικοί του περιορίστηκαν θεσμικά σ' ένα «αραβικό γκέτο», προκειμένου ν' απελευθερωθεί χώρος για εποίκισμο. Την επόμενη χρονιά, οι τελευταίοι εναπομείναντες απελάθηκαν στη Γάζα

Η απόφαση του ΟΗΕ για τη διχοτόμηση της Παλαιστίνης πρόσφερε τη θεσμική κάλυψη για την υλοποίηση αυτού του οράματος. Από μόνη της θεωρούνταν, ωστόσο, ανεπαρκής για τη μακροήμερευση του νεοσύστατου εβραϊκού κράτους.

Μιλώντας τις επόμενες μέρες στην Κ.Ε. του κόμματός του (3/12) και στην εργατική συνομοσπονδία Histadrut (30/12), ο Μπεν Γκουριόν τονίζει ότι «δεν μπορεί να υπάρξει σταθερό κι ισχυρό Ισραήλ με εβραϊκή πλειονότητα 60% μόνο»: για τη διασφάλιση της εβραϊκής κυριαρχίας απαιτούνταν πληθυσμιακή βάση τουλάχιστον 80% (Masalha 1992, σ.176· Parpe 2006, σ.48).

Μολοντί επίσημα το νέο κράτος υποσχόταν στους Αραβες πολίτες του πλήρη ισονομία, οι πραγματικές διαθέσεις των ιδρυτών του αποτυπώθηκαν στην ενθουσιώδη έκθεση του ίδιου για την εκκαθάριση της Δυτικής Ιερουσαλήμ (7/2/1948): πρώτη φορά από το 70 μ.Χ., επισήμανε, εκεί «δεν υπάρχουν καθόλου ξένοι» αλλά «100% Ιουδαίοι». «αν επιμείνουμε, αυτό που συνέβη στην Ιερουσαλήμ μπορεί να συμβεί σε μεγάλο μέρος της χώρας» (Morris 2004, σ.69-70).

Κατά την πρώτη φάση των διακοινοτικών συγκρούσεων, η Χαγκάνα έδρασε βάσει του «Σχεδίου Γ» που είχε καταστρώσει το 1946 και πρόβλεπε την επιβολή «προειδοποιητικών αντιποίνων» εναντίον όχι μόνο των Αράβων μαχητών αλλά και «όσων τους υποθάλπουν».

Μεταξύ άλλων, προβλεπόταν η «καταστροφή όλων των αραβικών μεταφορικών μέσων» σε περίπτωση που πληγεί οποιοδήποτε εβραϊκό, η «προσβολή ζωτικών οικονομικών στόχων (εγκαταστάσεις νερού, αλευρόμυλοι κ.λπ.)» και στοχευμένες δολοφονίες. «αν σκοπός είναι η γενική τιμωρία», διαβάζουμε, «πρέπει στο μέτρο του δυνατού να πυρποληθούν τα πάντα» (Khalidi 1988, σ.20-3).

Οι λεπτομέρειες της πρακτικής εφαρμογής του «Σχεδίου Γ» καθορίστηκαν σε διήμερη σύσκεψη του Μπεν Γκουριόν με τους επιτελείς του (1-2/1/1948).

Ο Ιλάν Πάπε τη θεωρεί ως την καθοριστική στιγμή για τη δρομολόγηση μιας συστηματικής

εθνοκάθαρσης (2006, σ.62-72), ενώ ο Μόρις μνημονεύει μόνο τις αποφάσεις της για στοχευμένες δολοφονίες και την τοποθέτηση στις στρατιωτικές μονάδες «αραβολόγων» με αποφασιστικό λόγο στην επιλογή των στόχων (2004, σ.77-9).

Παραδέχεται όμως κι αυτός πως η έμπρακτη εφαρμογή των αντιποίνων, «κάποιες φορές άστοχη, ενίοτε υπερβολική, έτεινε να παρασύρει στη δίνη όλο και περισσότερους Αραβες» (σ.85).

Το τελικό εκκαθαριστικό πρόγραμμα εγκρίθηκε στις 10/3/1948 με την ονομασία «Σχέδιο Δ» (Khalidi 1988, σ.24-33).

Ως επίσημο στόχο έθετε τον «έλεγχο» των μετόπισθεν του εβραϊκού κράτους και «των περιοχών εβραϊκού εποικισμού πέραν των συνόρων» του, τη στρατιωτική δηλαδή κατάκτηση όσων εδαφών εποφθαλιούσε η σιωνιστική ηγεσία.

Με δικαιολογία την αποτροπή της μετατροπής τους σε ορμητήρια του αντιπάλου έδινε ωστόσο εντολή για συστηματική καταστροφή των αραβικών χωριών και βίαιη εκκένωση των αραβικών αστικών κέντρων.

Το πρώτο έπρεπε να γίνει με δύο τρόπους:

- «Καταστροφή χωριών (πυρπόληση, ανατίναξη και ναρκοθέτηση των ερειπίων), ιδίως εκείνων των πληθυσμιακών κέντρων που είναι δύσκολο να ελεγχθούν διαρκώς».

- «Επιχειρήσεις "χτενίσματος" κι ελέγχου, με περικύκλωση του χωριού και διεξαγωγή έρευνας μέσα σ' αυτό. Σε περίπτωση αντίστασης, η ένοπλη δύναμη πρέπει να εξολοθρευτεί και ο πληθυσμός να εκτοπιστεί πέραν των ορίων του κράτους». Αν το χωριό δεν προβάλλει αντίσταση, την έρευνα και κατάσχεση του οπλισμού του έπρεπε ν' ακολουθήσει η σύλληψη «όλων των πολιτικά υπόπτων» κατοίκων (σ.29).

Η ίδια μέθοδος θα εφαρμοζόταν και στα αστικά κέντρα για «την «κατοχή και τον έλεγχο όλων των απομονωμένων αραβικών συνοικιών», ιδίως όσων «ελέγχουν την είσοδο και έξοδο της πόλης»· «σε περίπτωση αντίστασης», διαβάζουμε, «ο πληθυσμός θα απελαθεί στον κοντινότερο αραβικό δήμο».

Ο κεντρικός πυρήνας κάθε αραβικού δήμου έπρεπε, τέλος, να υποβληθεί σε ασφυκτική πολιορκία, με αποκοπή της συγκοινωνίας του με τον έξω κόσμο «και τερματισμό των βασικών υπηρεσιών (νερό, ηλεκτρικό, καύσιμα κ.λπ.), στο μέτρο του δυνατού» (σ.29-30).

Σφαγές και εκτοπίσεις

Η πρακτική εφαρμογή του «Σχεδίου Δ» ξεκίνησε στις 2/4/1948, ενάμιση μήνα πριν από την ανεξαρτησία του Ισραήλ και τη γενίκευση του πολέμου, με την εξαπόλυση της «Επιχείρησης Ναξόν» για την εκκαθάριση του άξονα Τελ Αβίβ - Ιερουσαλήμ.

Στο πλαίσιό της δόθηκαν επανειλημμένα εντολές για «εξολόθρευση και καταστροφή» παλαιστινιακών χωριών, η πυρπόληση των οποίων «επισφράγισε συμβολικά την αλλαγή στρατηγικής της Χαγκάνα» (Morris 2004, σ.235-6).

Αποκορύφωμα της επιχείρησης αποτέλεσε η πασίγνωστη σφαγή του Ντίρ Γιασίν (9/4),

από ακροδεξιούς παραστρατιωτικούς υπό την εποπτεία της Χαγκάνα. Δεν ήταν παρά το πιο διάσημο από 31 τουλάχιστον ανάλογα μακελειά που διαπράχθηκαν σε ισάριθμα παλαιστινιακά χωριά μέχρι το τέλος του πολέμου, προς γνώση και συμμόρφωση των υπολοίπων.

Ο χώρος δεν επαρκεί για να περιγράψουμε όλες τις φάσεις αυτής της προσχεδιασμένης εθνοκάθαρσης.

Θα σταθούμε μόνο στην ακραία (και γι' αυτό αποκαλυπτική) περίπτωση της Τιβεριάδας, μιας πόλης 10.000 κατοίκων με ελαφρά εβραϊκή πλειονότητα, που ο ΟΗΕ παραχώρησε στο εβραϊκό κράτος.

Η τοπική αραβική κοινότητα απέφυγε να εμπλακεί στο αντιστασιακό κίνημα, οι προεστοί της συνήψαν «σύμφωνο ειρήνης» με τους Εβραίους ομολόγους τους και η συνύπαρξη των δυο κοινοτήτων διατηρήθηκε αρμονικά ως τις 12/3/1948.

Η απόπειρα της εβραϊκής αστυνομίας ν' αφοπλίσει τις αραβικές συνοικίες πυροδότησε τότε ένα τριήμερο συμπλοκών, που τερματίστηκαν με κοινή παρέμβαση των προυχόντων –ενέργεια για την οποία οι Εβραίοι προεστοί δέχτηκαν οξύτατη επίπληξη από τους επιτελείς της Χαγκάνα.

Με την πρώτη επανάληψη των επεισοδίων (8/4), η τελευταία βομβάρδισε τις αραβικές γειτονιές με όλμους (10/4) και ξεκαθάρισε τα πέριξ· στις 12/4 η πόλη γέμισε με πρόσφυγες του γειτονικού Νάσρ-αλ-Ντιν, που περιέγραφαν με τρόμο τη ομαδική σφαγή συγχωριανών τους από τον εβραϊκό στρατό.

Ακολούθησε επιδρομή της Χαγκάνα στον αραβικό τομέα της Τιβεριάδας, ανατίναξη σπιτιών κι ενός μεγάλου ξενοδοχείου (16-17/4).

Την επομένη, όλοι οι Αραβες εγκατέλειψαν οργανωμένα την πόλη με βρετανική συνοδεία –άλλοι για τη Ναζαρέτ κι άλλοι για την Ιορδανία. Ακολούθησε πολυήμερη λεηλασία των παλαιστινιακών σπιτιών και καταστημάτων από τους ντόπιους Εβραίους (Morris 2004, σ.181-6).

Σύμφωνα με στοιχεία για 330 παλαιστινιακά χωριά που συγκέντρωσε από ισραηλινά αρχεία ο Μόρις, τα 195 (59%) εκκενώθηκαν λόγω ισραηλινών επιθέσεων, 46 λόγω του αντίκτυπου της άλωσης γειτονικών αστικών κέντρων, 31 από φόβο επικείμενης επίθεσης, 12 εξαιτίας απειλητικών «ψιθύρων» των ισραηλινών υπηρεσιών, 41 με απέλαση των κατοίκων τους από τους Ισραηλινούς και μονάχα 5 κατόπιν εντολής κάποιας αραβικής μονάδας (2004, σ. xiv-xviii).

Προσθέτοντας στοιχεία από αραβικές πηγές για άλλα 200 χωριά, ο Παλαιστίνιος ερευνητής Σαλμάν Αμπού-Σίτα κατέληξε στα παρακάτω μεγέθη: 270 εκκενώσεις λόγω ισραηλινής επίθεσης (54,4%), 122 λόγω απέλασης (24,6%), 38 λόγω φόβου επίθεσης, 49 λόγω άλωσης γειτονικών πόλεων, 12 λόγω «ψιθύρων» και 5 βάσει αραβικής εντολής· για 34 οικισμούς δεν υπάρχουν, τέλος, αξιόπιστα στοιχεία (Abu-Sitta 2010, σ.116).

Εξίσου εύγλωττη αποδεικνύεται η ίδια στατιστική για τη χρονική στιγμή της προσφυγοποίησης (σ.85-90): 30 χωριά εκκενώθηκαν πριν από την εφαρμογή του «Σχεδίου Δ» κι άλλα 169 μέχρι την ίδρυση του Ισραήλ· 91 κατά την «αμυντική» πρώτη φάση του

αραβοϊσραηλινού πολέμου (15/5-11/6/1948), 191 αφού το Ισραήλ είχε περάσει στην επίθεση και 49 μετά την ανακωχή.

Μια τελευταία απόχρωση αφορά τη σαφώς διακριτική μεταχείριση που οι ισραηλινές δυνάμεις επιφύλαξαν στους Παλαιστίνιους ανάλογα με το θρήσκευμά τους.

Καμιά απολύτως κοινότητα Δρούζων δεν εκδιώχθηκε, ενώ σχετική ανοχή επιδείχθηκε και στους χριστιανούς. Οσοι ιδίως κατοικούσαν σε θρησκευτικά φορτισμένα μέρη, όπως η πόλη της Ναζαρέτ, διατηρήθηκαν ως μειονότητα για προφανείς διπλωματικούς λόγους.

Η οριστικοποίηση

Τα πολεμικά τετελεσμένα επικύρωσε η έννομη τάξη του σιωνιστικού κράτους.

Τον Μάρτιο του 1948 ιδρύθηκε από τη Χαγκάνα «Επιτροπή Εγκαταλειμμένων Αραβικών Γαιών», σε συνεννόηση με το JNF.

Στις 16/6/1948, στη διάρκεια της πρώτης εκχειρίδας, το υπουργικό συμβούλιο συζήτησε εκτενώς το ζήτημα του επαναπατρισμού των προσφύγων. Μεγάλο μέρος των πρακτικών (και της εισήγησης του Μπεν Γκουριόν) παραμένει απόρρητο, οι διαθέσιμες εισηγήσεις όμως τον απέκλειαν.

Στις 30/6/1948 εκδόθηκε «Επείγουσα Οδηγία Καλλιέργειας των Εγκαταλειμμένων Γαιών». Τον Αύγουστο ξεκίνησε η de facto διανομή τους σε οικισμούς των εποίκων κι ακολούθησε η δημιουργία 32 νέων οικισμών ως τον Γενάρη. Δημιουργήθηκε, έτσι, ένα ισχυρό λόμπι δομικά αντίθετο σε κάθε επιστροφή στο προπολεμικό καθεστώς.

Στις 18/12/1948, μια βδομάδα μετά την Απόφαση 194 της Γ.Σ. του ΟΗΕ υπέρ του επαναπατρισμού των προσφύγων, ο Μπεν Γκουριόν ανακοίνωσε την πώληση 1.000.000 στρεμμάτων «εγκαταλειμμένης» γης στο JNF, που με τη σειρά του θα τα υπενοικίαζε στους εποίκους.

Στις 5/7/1950 ο «Νόμος της Επιστροφής» παρείχε δικαίωμα εγκατάστασης στο Ισραήλ (και πολιτογράφησης) σε κάθε Εβραίο της υφηλίου, εκτός αν βαρύνεται με «αντεθνικές ενέργειες». Μέχρι σήμερα, χρήση αυτής της διάταξης έχουν κάνει πάνω από 3.220.000 άτομα.

Δικαίωμα που εξακολουθούν μέχρι σήμερα να στερούνται τα θύματα της εθνοκάθαρσης του 1948. Σε πείσμα, πάντα, των σχετικών αποφάσεων του ΟΗΕ.

Διαβάστε

► Benny Morris, *The Birth of the Palestinian Refugee Problem revisited* (Κέμπριτζ 2004, εκδ. Cambridge University Press). Η λεπτομερέστερη ανασύσταση της εκδίωξης των Παλαιστίνιων, με βάση κυρίως τα ισραηλινά αρχεία. ► Ilan Pappé, *The Ethnic Cleansing of Palestine* (Οξφόρδη 2006, εκδ. Oneworld). Ριζοσπαστικότερη εξιστόρηση της ίδιας διαδικασίας, με διασταύρωση ισραηλινών και παλαιστινιακών πηγών. ► Nur Masalha, *Expulsion of the Palestinians. The Concept of 'Transfer' in Zionist Political Thought, 1882-1948* (Ουάσινγκτον 1992, εκδ. Institute for Palestine Studies). Εξαντλητική καταγραφή

των σιωνιστικών σχεδιασμών μισού αιώνα για την εκδίωξη των Αράβων της Παλαιστίνης.

- Salman H. Abu-Sitta, *Atlas of Palestine, 1917-1966* (Λονδίνο 2010, εκδ. Palestine London Society). Ενδελεχής χαρτογράφηση κάθε πτυχής του Παλαιστινιακού, με έμφαση ιδίως στην τύχη της γης και των οικισμών της.
- Walid Khalidi, «Plan Dalet: Master Plan for the Conquest of Palestine» (περ. *Journal of Palestine Studies*, 18/1 [1988], σ.4-37). Το πλήρες κείμενο των Σχεδίων «Γ» και «Δ», βάσει των οποίων υλοποιήθηκε η εθνοκάθαρση του 1948.
- Benny Morris, «Falsifying the Record: a Fresh Look at Zionist Documentation of 1948» (περ. *Journal of Palestine Studies*, 24/3 [1995], σ.44-62). Η λογοκρισία ή παραχάραξη κρίσιμων πρωτογενών πηγών, σχετικά την εκδίωξη των Παλαιστίνιων, από την εθνικά ορθή ισραηλινή ιστοριογραφία των πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών.
- Ilan Pappé, «The Tantura Case in Israel: the Katz Research and Trial» (περ. *Journal of Palestine Studies*, 30/3 [2001], σ.19-39). Η δικαστική Οδύσσεια μιας διδακτορικής μελέτης που ασχολήθηκε με μια παραγνωρισμένη πτυχή της εκκαθάρισης του 1948, βασισμένη σε προφορικές αφηγήσεις των εκατέρωθεν επιζώντων.
- Ο Ιός, «Μια υποδειγματική εθνοκάθαρση;» (Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 16/5/2004). Η μεταστροφή του Μπένι Μόρις από την τεκμηρίωση της «ημιτελούς» εκκαθάρισης του 1948 στην εθνική δικαιολόγησή της.

Πηγή : <http://www.efsyn.gr/arthro/ethnokatharsi-ek-promeletis>